

ТОЛОКА ДУМОК із єврейським акцентом

Масштабні заходи прибирання міста, ініційовані міською владою Рівного, цьогоріч отримали ще один претекст – ушанування пам'яті. Рівненський НВК № 2 «Школа-ліцей» не вперше виїздить разом із працівниками спецкомбінату на меморіал «Сосонки», що в передмісті. Сотні старшокласників уже декілька років протягом двох тижнів прибирають місце масових розстрілів євреїв 1941 року в Рівному...

Із цього приводу в НВК № 2 днями відбулася прес-конференція старшокласників навчального закладу, учнів школи-ліцею та представників єврейського благодійного фонду «Хесед-Ошер». На ній було презентовано проект «Краплини людської доброти», ініційований шкільним парламентом «Школи-ліцею». Проект стосується привертання уваги рівнян до проблем урочища Сосонки, де в листопаді 1941 року німці розстріляли 17,5 тисяч євреїв.

Одинадятикласниці Ірина Галась і Марина Басовець коротко доповіли про суть проблеми, наголосили на потребі солідарної пам'яті та вшануванні рівнян, незалежно від їхньої національності. Голова єврейського Благодійного фонду «Хесед-Ошер» Геннадій Фраерман дещо поглибив тему шанобливого ставлення до пам'яті жертв війни, головне – місця масового розстрілу євреїв у Сосонках. Зокрема, він зазначив, що лише привертаючи увагу ширших кіл спільноти Рівного, акцентуючи

наболіле в розмові з представниками міжнародних кіл, активізуючи діяльність комунальних служб міста і правоохоронців, можна вирішити проблему діяльності мародерів на місці масового розстрілу. Пан Геннадій наголосив, що не лише разові розкопи були характерні в наші дні в Сосонках, а навіть шахти з укріпленням стелі розкопу з'являлися в урочищі з «ініціативи» ласих до видертих із щелеп золотих зубів у трупів розстріляних євреїв. Щоправда, вже більше року на Сосонках мародерів не видно й не чути.

На моє запитання про те, що ж шукають мародери, Геннадій Григорович відповів: золоті зуби та якісь цінності, що могли залишитися в одязі жертв розстрілів. Долучився до відвертої розмови з журналістами та школярами Праведник народів світу Валентин Андрійович Черемуха. Дванадцятилітнім хлопчиком він разом із мамою переховував трьох євреїв у рідному селі. За цей подвиг під час II-ї Світової єврейський центр «Яд Вашем»

удостоїв його згаданим званням. Та й українська держава нагородила урядовими нагородами. Тепер і про надання статусу учасників війни всім тим, хто переховував під час війни євреїв, говорять усе частіше. На моє запитання про те, чи справедливо було б визнати воєнків ОУН-УПА учасниками бойових дій, Валентин Андрійович відповів ствердно. Так, тих учасників ОУН-УПА, хто боровся на незалежну Україну, визнати учасниками війни й надати їм певний статус варто – вважає Валентин Черемуха. Хоча не варто, міркує він, забувати про діяльність колаборантів під час II-ї Світової. Так, зазначив пан Валентин, відомий рівненський націоналіст, депутат міськради Віктор Шкуратюк колись писав у місцевій пресі, що в Бабиному Яру, де розстріляли понад сто тисяч євреїв, було лише 300 німецьких карателів, а 1200 – були не німцями. Мабуть, вони були українцями – впливало з розмови. Тяжко собі уявити, що керовані спеціальними інструкціями так звані «ліквідаційні команди» гітлерівців із СС і СД відомства Гімmlера «передоручали» розстріли євреїв не німцям. Вони навіть у Рівному євреїв розстрілювали окремо: в Сосонках, тоді як християн – на Видумці. Тим не менше, дискусія в рівненській НВК № 2 продемонструвала, що варто відверто говорити про всі проблемні питання історії, адже, окрім колаборантів-українців, були сотні тисяч росіян, які служили гітлерівцям, у тому числі в СС і СД. А особливою жорстокістю якраз у ставленні до євреїв гетто вирізнялися єврейські поліцаї з гітлерівської «Орднунгсполицай», що крім німців підпорядковувалися єврейській управі при окупації «Юденрат», яка складала для німецьких карателів списки на розстріл своїх же співвітчизників...

Одне слово, потрібна толока – не лише прибирання територій у місті, а й толока впорядкування думок у голові, до того ж, на основі широких знань. Принаймні зустріч, яка відбулася в Рівненському НВК №2, яскраво це продемонструвала.

Олег ТИЩЕНКО

